

Jan Siebelink

De buurjongen

UITGEVERIJ
XL
DEVENTER

‘Lief jochie van me, draai de kraan goed dicht. Ik wil dat nadruppelen niet.’

Aan die woorden dacht Henk Wielheesen toen de jonge, Surinaamse verpleegster van Insula Dei een glas water op zijn nachtkastje neerzette.

‘Niet dat nadruppelen. Alsjeblieft. Ik word er gek van. En als je de kraan gebruikt, een klein straaltje. Niet dat geplens.’

Als die herinnering bij hem bovenkwam, dook ook dat andere moment op.

Hij was elf jaar en zat in de vijfde van de Jan Ligthartschool voor speciaal onderwijs.

Op een middag kwam hij thuis van school. De sleutel lag onder de vuilnisbak. Hij opende de keuken deur, snoof onmiddellijk een scherpe geur op die hier niet thuishoorde.

Hij rook onraad.

In de huiskamer was de geur sterker. Als een hond stak hij zijn neus in de lucht. Hij herinnerde zich de

geur vaag, maar kon hem niet thuisbrengen.

Hij zette zijn schooltas tegen de tafelpoot, keek om zich heen. Boven het dressoir hingen drie borden van Delfts aardewerk. Ze beeldden het werk op het land uit: het ploegen, zaaien en oogsten. Op de kast stond de bruidsfoto van zijn ouders. Een foto van zijn moeder als jong meisje, in een weiland, kauwend op een grasspriet, en een foto van zijn duwopa, leunend op een schop, om zijn broek een stuk touw in plaats van een riem, waren met punaises vastgeprikt op de deur naar de gang. Zijn opa was zijn leven lang los arbeider geweest.

Aan de foto's was niets veranderd. Toch was de kamer niet als voorheen. Het licht viel anders. De muren in die donkere hoek bij de gangdeur waren grijzer, vlekkeriger, alsof daarop bedreigingen waren neergekalkt.

Henk Wielheesen keek aarzelend en angstig om zich heen. Snel raakte hij met zijn hand de tafel, de stoelen, het dressoir aan, tikte daarna met de wijsvinger van zijn rechterhand in de palm van zijn linker, in een poging de herkomst van de geur af te dwingen, zijn angst te bezweren.

Voorzichtig liep hij om de tafel heen, sloot zijn ogen, ademde door zijn neus om beter te ruiken. Alles was onveranderd. Niets was hetzelfde.

Hij opende zijn ogen.

De foto's waren bleke vlekken.

In de kamer was het buitengewoon stil. Het was alsof de buitenwereld extra zijn mond dichtield. Hij stond daar, alleen, met de kwalijke, dreigende geur die van alle kanten op hem afkwam.

Zijn hand trilde op de armleuning van een stoel.

Henk Wielheesen voelde een hand op zijn schouder. Hij schrok. Het was de geur die tegen hem zei: je weet dat je niet aan mij kunt ontsnappen. Ik ben er nu eenmaal.

Vanaf het brede pad dat naar de boomkwekerij voerde, hoorde hij Ruben: 'Waar blijf je?'

Hij holde naar buiten. Samen liepen ze de kwekerij op.

Rubens vader kwam uit de palmenkas.

'Dag Sieje,' zei Henk Wielheesen.

'Wie het eerst bij de verlospaal is,' riep Ruben.

De verlospaal was een oude perenboom midden op het land.

Henk was de snelste, tikte de stam aan, maar schuurde door de snelheid zijn hand aan de ruwe schors open.

Op dat precieze moment, terwijl hij naar zijn hand keek die bloedde, wist hij waar de vreemde geur vandaan kwam.

'Ruben?'

Ruben keek hem aan.

Henk Wielheesen was op dat moment niet in staat de juiste woorden te vinden. Vanaf zijn vroegste jeugd was het spreken hem moeilijk afgegaan.

Sievez ontsmette de wond.

Zijn leven lang dacht Henk aan dat moment: zijn hand op de knie van Ruben, Sieje die zijn hand verbond.

Het was een warme septemberdag, in 1950.

De twee jongens fietsten de Bergweg af. Ze riepen luid: hey-ba-be-riba. Een oorlogskreet. Niemand wist waar die vandaan kwam. Hij werd in die tijd door alle jongens van elf jaar geschreeuwd als ze in de rivier zwommen en scheepjes oppikten, een boomhut bouwden of, zoals vandaag, naar de motorraces met zijspan gingen.

Hey-ba-be-riba. Geheimzinnige klanken.

Henk probeerde zo goed mogelijk met Ruben mee te schreeuwen, maar liet altijd wel ergens, door een te haastige inzet, een lettergreep schieten.

Onder aan de straat, voor ze linksaf sloegen, tegenover de lijstenwinkel van Ruysch, op de hoek met de Vlashofstraat, keek Henk om, zwaaide naar zijn moeder aan het tuinhek.

De jongens kwamen bij de rand van het dorp, waar de heuvels begonnen, passeerden, steeds steiler omhoog fietsend, de kruising Emmapiramideweg-Kluizenaarsweg, kwamen bij een verlaten, dichtgetimmerde uitspanning. Op een verbleekte, oranje affiche was nog leesbaar: Neêrland zal herrijzen.

Ze stapten af.

Met de fiets aan de hand volgden ze een kronkelig bospad, hoorden gedempt door het dichte onderhout de echo's van motoren, kwamen ten slotte op een groot zanderig terrein, aan de voet van de Emmapiramide, een ruim honderd meter hoge uitkijktoren.

In het lawaai van de stationair draaiende motoren, keurig in het gelid, op de standaard getrokken, zetten ze hun fietsen tegen elkaar in de hoek van het terrein waar de Duitse bunker lag.

Ze keken snel door de kijkspleten en schietgaten, toen naar de wapperende geel-rode banieren op de vier hoeken van het terrein. 'Coupe d'or – Grand Prix motorraces met zijspan – Zijpenberg'.

Deze wedstrijd telde mee voor de Europese kampioenstitel. De laatste zijspanrace op dit vermaarde circuit met zijn dubbele S-bochten, die als zeer gevaarlijk bekendstonden, dateerde van '39, enkele maanden voor de oorlog.

De beide jongens konden daar geen herinnering aan hebben. Ze waren in dat jaar geboren.

De wedstrijd zou pas over twee uur beginnen. Ze hadden vrije toegang tot dit terrein achter de startplaats omdat Henks vader ehbo-wijkhoofd was.

Ruben wees naar de overzijde van het rechthoekige veld. Daar stond de centrale ehbo-post.

‘Misschien zien we je vader,’ zei Ruben.

Ze liepen de kant op van de motoren. Tussen de hardrode Harley Davidsons en de gele Nortons liepen mecaniciens in helblauwe overalls. Ze sleutelden aan de motoren, draaiden een moer vaster, voerden de laatste controles uit.

De jongens mochten met hun hand over het dunne staalplaat gaan van de torpedo-achtige zijspan.

Een van de monteurs, liggend op zijn rug, riep tegen hen dat ze straks fantastisch bochtenwerk zouden zien. ‘Acrobatiek.’ Hij schreeuwde om boven het lawaai van de motoren uit te komen.

Henk zag op de benzinetank een verbleekt plakplakje: Neêrland zal herrijzen.

De monteur kwam overeind.

De race van '39 had hij meegemaakt. Hij was al na de eerste ronde stilgelegd. De motor had een veel te hoge snelheid gehad om behoorlijk de bocht uit te driften. Hij was geslipt en over de kop geslagen. De machine was de helling afgevlagen en totaal

uitgebrand. Motorrijder en bakkenist waren met de schrik vrijgekomen. Zwarte rookwolken. Die bleven als donkere wolken tussen de bomen hangen.

Hij werd geroepen.

Henk Wielheesen voelde zich blij en onbekommerd, maar toen een motor vlak achter hem werd gestart schrok hij, ging direct wat dichterbij Ruben staan. Ruben legde zijn hand op Henks arm.

‘Morgen, jouw verjaardag. Dan zijn we weer even oud.’

‘Mama is nu in het dorp om boodschappen te doen.’

Hij raakte Rubens arm aan.

Eén cadeau wist hij al. Zijn vader had in de avonden, op het stukadoorsbedrijf waar hij werkte, een kippenhok voor zijn zoon getimmerd, ruim genoeg voor een toompje van een haan en drie kippen. Een hok met een uitloopren. Henk had aan het gezicht van zijn moeder gezien dat zij nog blijer met het cadeau leek dan hijzelf. Ze had het niet verwacht. Naast zijn werk als stukadoor was hij wijkhoofd, en trainde op zondagmorgen ook nog de jeugdelftallen. Zijn vader trok de krijtlijnen op het veld en hing het net in het doel. Henk gaf niet zoveel om voetballen. Toen hij nog heel jong was, had zijn vader een bal voor hem gekocht. Hij had de bal naar zijn zoon geschopt. Die had op dat moment zijn aandacht bij iets anders gehad en de bal was langs hem heen gerold.

Papa had zijn teleurstelling nauwelijks kunnen bedwingen.

‘We gaan kijken of we je vader zien.’

Ja, Ruben... wilde hij zeggen, maar hij kon alleen ‘ja’ uitbrengen.

Door alle rumoer om hem heen, door alle verwachting voor vanmiddag en voor morgen zou zijn tong zich opbollen tegen zijn verhemelte en die beide woorden zouden tot één lettergreep versmelten. Dan was hij weer eens in de greep van een grote verlegenheid of schaamte. Ja, daarover zou hij zich schamen. De jongens staken de geheel door dichte sparrenbossen omsloten zandvlakte over. De motorrijders stonden in groepjes bij elkaar. Ze zagen er onheilspellend uit in hun witte motorpakken, met talloze insignes van merknamen en hun donkergroene brillen met mica glazen, die hun ogen ook van opzij bedekten. De bril zat met een brede, zwarte, elastieken band om het hoofd geklemd. Sommigen, ondanks de zon en het op het gele zand weerkaatsende licht, hadden hun bril op het voorhoofd geschoven. Een motor werd opgestart, begon rondjes te rijden. Andere volgden. De brullende motoren echoden tegen de dichte bossen rondom. Het tumult nam toe. Henk Wielheesen drukte van opwinding de punt van zijn tong zo hard mogelijk in zijn wang.

‘Wuww’n.’

Ruben draaide zich bezorgd naar hem toe, legde een arm om hem heen. Zij, samen, maakten deel uit van dit geweldige spektakel. De echte race, de echte opwinding, moest nog komen. Morgen ook, zijn verjaardag. De burens zouden op bezoek komen.

Tegelijkertijd zagen ze, in de schaduw, de centrale ehbo-post. Op de verschoten en op sommige plaatsen ingescheurde legertent, overgenomen na de oorlog, van het Canadese bevrijdingsleger, prijkte een oranje-blauw vlaggetje. Om de tent heen was veel drukte. Mannen in legerkleurige kleding liepen in en uit. Terzijde lag een stapel brancards.

Motoren met zijspan maakten oefenrondjes, joegen donkergele zandwolken op. De ehbo-post was een moment volkomen onzichtbaar.

Ergens in die zandwolk was zijn vader. Henk Wielheesen zag in gedachten zijn vader. Hij dacht aan hem, in de tent, zag de scheiding, precies over het midden, en aan weerszijden, vlak over de schedel gekamd, het dunne, blonde haar, in twee vakken verdeeld.

Naast de tent stond ook een jeep, met op de achterbank rood-witte bakens voor de afzetting.

Een lauwe, onrustige wind stak op. Een nieuwe stofwolk dreef richting de tent, loste op, boven de donkere sparren.

Ruben was de eerste die Henks vader zag.